

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՄԷՐԻԳԱՆԸՆ ՔԵՆՖԻ

معارف عامیه نظارت جلیله سنک ۱۴ صفر ۳۱۰ و ۲۵ اغستوس
۳۰۸ تاریخی و ۷۵۸ نومرولی رخصتنامه سیله نشر اولمشدر
مصارف آمریقان مسیونر شرکی طرفندن تسویه اولنه رق طبع اولمشدر

Ի Ս Թ Ա Ն Պ Օ Լ Տ Ա

Մ Ա Թ Պ Ա Մ Ի Ա Ս Զ Ա Կ Ո Ր Պ Օ Յ Ա Ճ Ե Ա Ն

1892

350-ԱՂ

(407-Ա.Գ.)

ԱՄԷՐԻԳԱՆԸՆ ՔԷՇՅԻ

معارف عمومیہ نظارت جلیہ سنک ۱۴ صفر ۳۱۰ و ۲۵ اغستوس
۳۰۸ تاریخی و ۷۰۸ نومروی رخصتنامه سیله نشر اولمشدر
مصارفی آمریقان مسیوز شرکی طرفندن تسویه اولنه رق طبع اولمشدر

Ի Ս Թ Ա Ն Պ Օ Լ

ՄԱԹՊԱՂԱ Ի Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՅԱՃԵԱՆ

1892

2004

ԱՄԷՐԻԳԱՆԸՆ ՔԵՇՖԻ

Իկեր վեֆաթ էթմիշ օլանլարը ախրէթտէն կերի չաղըրմագ գապիլ օլաա իտի, քեաֆ֊
ֆէ ի միւթէմէտտին միլլէթլէր քէշֆի 'ազիւ
մինին 400 իւնճիւ ըէս ի սէնէ ի տէվրիյէսի
միւնասէպէթիյլէ իճրա օլունան շէնլիքլէրէ
իշթիրաք էթմէք պապընտա Գրիսթափօր Գօ֊
լումպօսը տա'վէթ էյլէյէճէքլէր իտի: Փէք ազ
վագը'ալար տիւնեանըն ըէվիշ ու թարիխինէ
Ամերիգանըն քէշֆի գատար թէ'սիր էթմիշ
օլուպ, պու խուսուստան պու սէնէ խայրճա
պահս օլունաճաղը տէրքեար տըր: Թարիւ
խէ 'ա'իտ պիր ըիսայլէ գալէմէ ալարագ Ա֊
մերիգանըն քէշֆիյլէ, քէշֆի ի մէգքիւրտէն
հուսուլէ կէլէն սէմերէլէրտէն պահս էթմէք
նիյէթինտէ իզ:

Էվլէլ էմրտէ, Էվրօփանըն 1492 թարիխին
տէքի ահվալընը նազարը թէտգիգտէն կէ
չիրմէք իսթէր իզ: Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէմ
մէտ ի սանի եէտիյլէ իսթանպօլըն ֆէթհ օ
լունմասը իւզէրլնտէն թագրիպէն 40 սէնէ
միւրուր էթմիշ օլարագ, սալթանաթը 'Օս
մանիյէ միւշարիլէյին մախտումը Սուլթան

38878-67

Պայազիտ ի սանինին թահթ ը իտարէսինտէ քէմալ ը մուվաֆֆադիյէթլէ նէչլ ու նէմա պուլմազտա իտի: Բուսիա օլ զէման 'ազա մէթ ի միւսթազպէլէսինէ նիսպէթէն զայէթլէ սաղիր օլմաղլէ, Ղարպի Էվրօսիա իլէ օլ գատար միւննոթէպէթի եօզ իտի: Օլ զէման մէմէքէթ ի մէզքիւրէնին հիւքմտարը Պէօյիւք իվան նամընը հա"իզ օլան Յիւնծիւ իւվան իտի: Անըն հիւքիւմէթի էսնասընտա մէմէքէթ ի մէզքիւրէ իսթիզլայիյէթ իհրազ էթմիշ օլտըղընտան, միւշարիլէյհէ "Պէօյիւք" 'իւնվանը թէլզիպ օլունմըշ տըր: Սէլէֆլէրի Մօնղօլլարա խարան վէրմիչլէր իտիյսէ տէ, միւշարիլէյհէ անլէրին օրտուսընա քէմալ ը մուվաֆֆադիյէթլէ մուզապէմէթ էտէրէք միւսթազիլ օլմուշ տըր: Իլք տէֆ'ա միւշարիլէյհէ չիֆթէ գարթալը Բուսիայա արմա օլմազ իւզրէ իթթիխազ էյլէմիշ տիր: Վէ լաքին Բուսիատա տա"իմի օրտու էրթէսի 'ասըտա, եա'նի միւշարիլէյհէն Տէհչէթլի իվան նամընը հա"իզ օլան թօրնունըն հիւքիւմէթի զէմանընտա թէլքիլ, Սէն ֆէթրսպուրկ շէհրի իսէ Սմէրիզանըն քէչֆինտէն 200 սէնէ սօնկըրա ինչա էտիլիշ տիր:

Իչպու 400 սէնէ զարֆընտա վուզու' պուլան թէպէտտիլթ ը 'ազիմէնին էն պէօյիւք տէլիլի' թարիլի ի մէզքիւրտէ Լէհիսթանըն

միւթէրազգի պիր գրալլըզ օլարազ, անտէն պիր գաչ սէնէ էվիլէլ ֆրուսիանըն պիր գըսմընը զապթ էթտիյի, վէ ֆրուսիանըն մապագի գըսմընըն Լէհիսթանա խարանծիլզար օլտըղը վէ պիր գաչ սէնէ սօնկրա Լէհիսթան հիւքիւմէթինտէն գուրթուլմաղա ճէհտ էյլէյիպ տէ միւյէսսէր օլամամասը տըր: Ալմանիանըն շիմտիքի իսանէտան ը իմիէրաթօրիսի քէնտի մէսլէք ի հիւքմտարիսինէ պիրինծի ֆրէտէրիզին եէտիլլէ 1415 թարիլինտէ պաշլամըշ իսէ տէ, միւշարիլէյհէ օլ էսնատէ Պրանտէնպուրկ միւնթէխիպի օլուպ, "ֆրուսիա գրալլ" 'իւնվանը անճազ իւշ 'ասը սօնկրա իհրազ օլունմըշ տըր: Օլ վազթ Ալմանիայը Ալսթրիա խանէտան ը իմիէրաթօրիսինէ մէնսուպ հիւքմտարլար իտարէ էտէրլէր իտի: Ալսթրիա խանէտան ը իմիէրաթօրիսինին միւ"էսսիսի օլան Բուսօլֆ 1273 թարիլինտէ Ալմանիայա իմիէրաթօր ինթիխասպ օլունարազ, պիր գըսսա միւստէթ իծրա ի սալթանաթ էյլէտիքտէն սօնկրա, 1298 թարիլինտէ եէրինէ օղլու Ալպէրթ իմիէրաթօր ինթիխասպ օլունուպ 10 սէնէ իծրա ի հիւքմ էյլէտի: Վէ լաքին պա'տէհու հիւքիւմէթ սա"իր գրալի խանէտանլարա կէչիպ, 1438 թարիլինտէ պէ թէքրար Ալսթրիայա կէչտի: Իմիէրաթօրլըզ՝ 1806 թարիլինտէ

«Այնպէս իմիտրաթօրըղը» 'իւնվանը լաղվ էտիլինճէյէ գատար Ավսթրիա խանէտանը գրալիսի եէտինտէ գալըպ, 1870 թարիխինէ տէյին միւլղա գալարագ թարիխի մէգքիւր տէ չօհէնճօլէրն խանէտանը եէտիյէ պէ թէքրար թէ"սիս օլունտը: 1492 թարիխինտէ Մաճարիսթան անասըլ Մաճար օլան պիր Գրալըն եէտի ի իտարէսինտէ իտիյսէ տէ, 1527 թարիխինտէ իտարէ Ավսթրիա խանէտանը իմիտրաթօրիսինէ կէչտի:

Թարիխի մէգքիւրտէ իթալիա պիր գաչ ուֆագ հիւքիւմէթլէրէ միւնգասիմ օլարագ, էն գուվլէթլիլէրի Նափօլի, ֆափա հիւքիւմէթի, Ֆլօրէնսա, Միլան վէ վէնէտիք իտի: Ճէնօլիա շէհրի բագիպի պուլունան վէնէտիքիւն քէնտինտէն գուվլէթլի օլտըղընը իգրաւրա մէճպուր իտի: Իհթիմալէն Գօլօմպօսըն քէչֆի իշինտէ քէնտինէ եարտըմ էտիլմէսի իչին քէնտի վաթանը օլան ճէնօլպյա միւրաճա'աթ էտիպ տէ միւրատընա վասըլ օլամամասը շէհրի մէգքիւրըն զա'աֆընտան նէչ"էթ էթմիչ տիր: Ամէրիգանըն քէչֆինտէն իքի սէնէ սօնկրա Ֆրանսա Գրալը իլէ Ավսթրիա իմիտրաթօրը արասընտա իթալիա տա խունրիղանէ մուհարէպէլէր վուգու' պուլուպ, հէր իքի թարաֆ Նափօլի գրալըղընըն քէնտինէ 'ա"իտ օլտըղընը իտտի'ա էտէր իւ

տի: Եիրմի պէչ սէնէ պէօլէ մուհարէպէ էտիլտիքտէն սօնկրա իթալիատա ուղուն միւտտէթ սէլամէթ հիւքմ սիւրտիւ:

15ինճի 'ասըն իլք գըսմը զարֆընտա Ֆրանսա ըրգգաթէնկիլ պիր հալտէ իտի: 1415 թարիխինտէ Ֆրանսըլ օրտուսը իւչինճիւ տէֆ'ա օլարագ ինկիլլէր թարաֆընտան քիւլլիյէն մաղըպ օլուպ, 1420 թարիխինտէ Ֆրանսա վէլի ի 'ահտը ինկիլթէրա Գրալը թարաֆընտան թա'յին օլունտը: Օլ զէման Ֆրանսանըն ահվալը՝ 1870 թարիխինտէ Այմանիա իլէ վուգու' պուլան մուհարէպէնին 'ագապինտէ օլտըղընտան զիյատէ ֆէնա իտի: Ֆագաթ օլ զէման տախի շիմտիքի կիպի չապուգ քէնտինի թօփլատը: Ֆրանսըղար խան տ'Արգ նամ պիր գըղըն թէչվիգիլլէ ճէսարէթ ալարագ, 1453 թարիխինէ տէյին ինկիլթէրա եէտինտէ պուլունան քեաֆֆէ ի միւլլէրինի կէրի ալտըլար: Ինկիլլէրին էլինտէ եալընըլ Գալէ լիմանը գալմըլ իտի քի պիր 'ասը սօնկրա անը տախի ալտըլար: Ամէրիգանըն քէչֆի օլունտըղը զէման Ֆրանսա թարիգի թէրագգիտէ խաթվէ խաթվէ իլէրիլմէքտէ օլուպ, Գրալը եա'նի 8ինճի Շարլը էվրօփանըն էն գուվլէթլի հիւքմտարլաւընտան պիրի իտի:

'Այնի զէմանտա «Կիւլլէր մուհարէպէսի»

նամը յլա մա'րուֆ պիր մուհարէպէ ի տախիւ
 լիյէ սէպէպինտէն ինկիլթէրրա գա'իֆլէնմիշ
 իտի: Խանէտանը գրալի իքի գըսմա միւն
 գասիմ օլարագ, հէր իքի ճիհէթ թախթը
 գրալի քէնտինէ 'ա'իտ տիր տէյիւ իտտի'ա է
 տէր իտի: Պիր թարաֆ 'ալամէթ ի ֆարիգա
 օլմագ իւզըէ քէնտինէ պէյազ կիւլիւ, վէ տի
 կէրի գըրմըզը կիւլիւ ինթիխապ էթմիշ օլուպ,
 պէյլէրինտէ զուհուր էտէն մուհարէպէյէ վէ
 բիլէն իսմ տախի պուճտան մէ"խուղ իտի:
 Փագաթ Ամէրիգանըն քէշֆ օլունմասընտան
 եէտի սէնէ էվլէլ խանէտանը գրալինին իքի
 շիւ'պէսինէ տախի սըհրիյէթի օլան 7 ինճի
 Հէնրինին թախթա ճիւլուսըյա իշպու աախի
 լի մուհարէպէյէր խիթամ պուլմուշ իտի: Պու
 էսնատէ իսգօշիա այրը պիր գրալըգ օլուպ,
 100 սէնէտէն զիյատէ պիր միւտտէթլէ տա
 խի օլ հալտէ գալտը: Ինկիլթէրրա տէվլէթի
 օլ զէման շիմտիքի վասի' միւսթէմլէքեաթընա
 մալիք տէյիւ իտի: Պու էսնատէ ինկիլթէր
 րանըն նէ Աֆրիգատա վէ նէ տախի Ասիատա
 պիր դարըշ թօփրաղը եօգ իտի: Ամէրիգայա
 կէլինճէ, օ տախի տահա քէշֆ օլունմամըշ
 իտի: Իսփանիանըն օլ վագթքի աճվալընտան
 մուֆասապէն պահա էթմէք նիյէթինտէ իսէք
 տէ, անը պաշգա պիր սահիֆէյէ թա'լիգ էթ
 մէք իսթէրիգ:

Գօլօմպօսըն զէմանընա մախսուս պիր դաշ
 ճիհէթլէր տահա վար քի, զիքրի ճալիպ ի
 տիգաթ օլա պիլիր: Պարութ չօգտան պէ
 րու իճատ օլունմըշ իտիյտէ տէ հէնուզ մու
 հարէպէյէրտէ գուլանըլմաղա պաշլամըշ, վէ
 թիւֆէնքլէր տախի փէք էտնա թարգտա
 եափըլմագտա իտի: Մուհարիպլէր հալա
 զըրհ կիյէրլէր իտի վէ անճագ եարըմ 'ասը
 սօնկրա ինկիլթէրրատա պարութ ի'մալ օ
 լունմաղա պաշլատը: Ինկիլիզլէր Ֆրանսըզ
 լարը եայ վէ օգ իլէ մաղուպ էյլէտիլէր: Կէ
 մի փուսուլասը տախի չօգտան պէրու իսթի
 րա' էտիլմիշ իտի: Ֆրանսըզլարըն 1150 թա
 րիխինտէ փուսուլա գուլանտըզլարը բիվայէթ
 օլունուր իսէ տէ, կէմիլէրին մէպէքինի թա'
 յին էթմէք պապընտաքի էհէմմիյէթի էօյլէ
 չապուգ չապուգ թահգիգ օլունմատը: Պու
 սըրատա պարութ իլէ փուսուլատան տահա
 մուհիմմ պիր իճատ փուգու' պուլտու, եա'նի
 պասմա մաքինասը իսթի'րա' էտիլտի: Ալմա
 նիալը միւսթէրի' մէհուր կիւթթէնպէրկ 1440
 թարիխինտէ պասմաճըլըգ սէն'աթընա սարֆը
 էֆքեար իլէ 1455 թարիխինտէ իճատ քէր
 տէսի օլան մաքինա իլէ լաթինճէ պիր ֆի
 թապը Մուգատտէս թապ' էյլէտի: 'Ասըը
 մէզքիւրըն նիհայէթինէ գատար 8,509 նուս
 խէ քիթապ թապ' ու նէշը օլունտը:

1492 թարիխինտէ իսլահաթը տինիյէ տահա պաշլամամը իտի : Օլ զէման Ղուտեր տահա 9 եաշընտա պիր չօճուգ իտի : Պու ճիւմլէ իլէ պէրապէր , խայր զէմանտան պէրու իսլահաթը տինիյէ իչիւն թէտարիքեաթ կէօրիւմէքտէ իտի : Վիքլիֆ պիր 'ասր էվվէլ էօլմիւշ վէ Յովհաննէս Հուս 1415 թարիխինտէ եագրընը իտի : Էվրօփատա ինթիպահը ֆիքրի զաթէն նիւմայան օլմաղա պաշլամընը իտի : Կոպէրնիկոս 19 եաշընտա իտիյսէ տէ , կիւնէչին տիննեա էթրաֆընտա տէյիլ , իլլա տիւնեանըն կիւնէչ էթրաֆընտա տէվէրան էթմէքտէ օլտըղընը տահա ի'լան էթմէմիշ իտի :

Հագրիգաթը հալտէ , տիննեանըն ուզուն միւտտէթ սիւրէն ֆիքր ույգուսընտան ույանմաղ իւզրէ իտիյինի , վէ գուվվէթինի իրա"է իչիւն եէնի վասըթալարա միւհթաճ օլտըղընը կէօսթէրէն խայր խուսուսաթ վար իտի : Իշթէ Ամէրիգանըն քէչֆի իչպու վասըթալարըն էն 'աղիմի օլտու :

Գրիսթափօր Գօլօմպոս պունտան 400 սէնէ էվվէլ իսփանիա հիւքմուարլարը ճանիպինտէն իհսանպուրուլան վէ իսփանիալը թա"իֆէլէրին եէտիյլէ իտարէ օլունան սէֆինէլէրլէ եօլա չըգարագ քէչֆ էթտիյի մէմալիքի իսփանիանըն նամընա զապթ էյլէտի : Պինապէրին , իսփանիանըն օլ վազթքի ահվալընը այրըճա

նագարը թէտգիդտէն կէչիրմէք միւնասիպ օլուր զանն էտէր իզ :

Գօլօմպօսը քէչֆ ի մէմալիք իչիւն իրսալ էյլէյէն հիւքմուարան Գրալ Յէրափնանտ իլէ Գրալիչա իզապէլլա իտի : Միւշարիլէյհիւմա հագարաթընըն իպթիտա ի հիւքիւմէթլէրինտէ իսփանիա տէօրթ այրը գրալըգլարա միւնգասիմ իտի : Մէմլէքէթին ճէնուպ ճիհէթինտէ վագը' կրանատատա Մաղըրպըլար հիւքմ սիւրէրլէր իտի : Մաղըրպըլար թագրիպէն 8 'ասր իճրա ի հիւքմ էյլէմիշլէր իտի : Բօմա իմիէրաթօրըղընը մաղլուպ գըլան խայր վահչի 'աշիրէթլէրտէն պիրի օլան վիդիօթլար Յինճի 'ասրտա իսփանիալը զապթ էթտիլէր իսէ տէ , 711 թարիխինտէ Մաղըրպըլար անլէրէ զալիպ կէլէրէք , իսփանիա նիմճէղիրէսինին գըսմը 'ազէմինի զապթ ու թէմէլլիք էյլէտիլէր : Վէ լաքին պիր զէման սօնկրա Մաղըրպըլար իսփանիալըլար թարաֆընտան կէրի կէրի սիւրիւլէրէք էլլէրինտէ եալընըկ կրանատա գալար : Գուրունը վիւսթատա Մաղըրպ գրալըղը Էվրօփանըն պաշլըճա մէ'ալիֆ մէրքէզլէրինտէն պիրի օլտու : Մաղըրպ գրալարը ճէսիմ քիւթիւպխանէլէր թէ"սիսիլլէ , վէ մու'ալէնաթը լաղըմէյի տիրիղ էթմէմէլէրիյլէ 'ալիմլէրի թէհարիյաթը իլմիյէյէ թէչվիգ էտէրլէր իտի : Դուլումը րիյաղիւ

յէ վէ թապի'իյէ անլէր արասընտա պիլխասս
 սա նէչվ ու նէմա պուլմուշ օլտըղը կիպի ,
 միւքէլէֆ սէրայլարը ֆէնն ի մի'մարինին տա-
 խի իլէրի կիթմիշ օլտըղընը կէօսթէրիբ խտի :
 Նիմճէղերէնին շիմալ ի շարգ քէօշէսինտէ
 վէ ֆիրէնէ տաղլարընըն էթէլինտէ Նափարրա
 նամ պիբ տիկէր գրալլըգ տահա թէ'սիս օ-
 լունմը խտի : Իսփաննիանըն մնապագի դըսմը
 Գասթիլիա վէ Արակօն նամ իքի գրալլըղա
 միւնգասիմ , վէ Գասթիլիա տիկէրինտէն խայ-
 րճա ճէսիմ խտի : Արակօն գրալլըղը շիմտիքի
 Արակօն , Գաթալօնիա վէ վալէնչիա էյալէթ-
 լէրինտէն 'իպարէթ օլուպ , Պահր ը Սէֆիտէ
 գատար ուզանըր խտի : Իսփաննիանըն մնապ-
 գի գըսմը , եահնի Ղասգօնիա քէօրֆէղինտէն
 ճիպրալթարա գատար Գասթիլիայա 'ա'իա ի-
 տի : 1431 թարիխինտէ թէվէլիւտ էթմիշ
 օլան իղապէլլա Գասթիլիա Գրալիչասը , վէ
 միւշարիլէյհատան պիբ եաշ քիւչիւք օլան
 Ֆէրտինանտ Արակօն Գրալլ խտի : Տէտէլէրի
 գարնտաշ օլտըգլարը էճլտէն անլէր խըսըմ
 խտիլէր : Հէյն ի սէպալէթլէրինտէ հէր իքի-
 սինին տախի թախթա ճիւլուս էթմէսի միւհ-
 թէմիլ տէյիլ խտի , զիրա իղապէլլանըն իքի
 պիրատէրի , վէ Ֆէրտինանտըն տախի քէնտին-
 տէն պէօյիւք պիբ պիրատէրի վար խտի : Ի-
 զապէլլանըն պէօյիւք պիրատէրի 20 սէնէ իճ-

րա ի հիւքիւմէթ էթտիքտէն սօնկրա խասս
 էվլատը օլմագսըղըն էօլտիւ : Իղապէլլա միւ-
 շարիլէյհէ մէշրու' խալէֆ խտիյսէ տէ , գարն-
 տաշընըն նամէշրու' պիբ գըղը թախթ քէն-
 տինէ 'ա'իտ տիր տէյիւ խտտի'ա էյլէտիլին-
 տէն , օլ պապտէ խայլըճա օղրաշտը : Փօր-
 թուկիզ Գրալլ տախի մէրգումէ գըղըն մէ-
 թալիպինէ գուվլէթ վէրիբ խտի : Փօրթուկիզ
 Գրալլ Գասթիլիայա հիւճում էյլէտի խտէ տէ ,
 մաղուպ վէ միւնհէղիմ օլտու :

Իղապէլլա իլէ Ֆէրտինանտ 1469 թարիխին-
 տէ էվլէնէրէք , իղապէլլա 1474 թարիխինտէ
 Գասթիլիայա Գրալիչա , Ֆէրտինանտ խտէ
 1479տա Արակօնա Գրալ օլտու : Սմէրիգանըն
 քէչֆի անլէրին զէման ը հիւքիւմէթլէրինտէ
 վուգու'ա կէլէն էն պէօյիւք վագը'ա խտիյսէ
 տէ , միւտտէթ ի մէգքիւրէ զարֆընտա սա'իբ
 վագը'ալէր տախի վուգու' պուլմուշ տըր : Ա-
 րա սըրա 'ագտ էտիլէն միւսալէհատան սարֆ ը
 նաղար էտիլէրէք , 1481տէն 1491է գատար
 սիւրէն մուհարէպէտէն սօնկրա կրանատա
 գրալլըղը զապթ էտիլտիլի կիպի , 1513 թա-
 րիխինտէ Գրալ Ֆէրտինանտ Նափարայը տա-
 խի զապթ էյլէմիշ օլուպ , իղապէլլա իլէ Ֆէր-
 տինանտըն վէֆաթը զէմանընտա անլէրին
 միւթթէհիտ գրալլըղը շիմտիքի Իսփաննիա գը-
 րալլըղընա միւսալի խտի : Միւշարիլէյհիւմա

նիմճէղերէնին խարիճինտէ վազը՝ պա՛ղը մէ-
 մալիք հիւքմտարլարը իլէ տախի մուհարէպէ
 էթմիչլէր աիր : Մէսէլա , Ֆրանսա Գրայը Տին-
 ճի Շարլը Նափօլիյի քէնտի իտարէսի թահ-
 թընա ալմագ իսթէր , վէ պունա Ֆէրտինանտ
 բու՛ի ըիզա կէօսթէրմէղ իտի : Իչպու մէս՛է-
 լէտէն սոլայը Ֆրանսըզլար իլէ Իսփանիայը-
 լար պէյնինտէ Իթալիատա պիր գաչ տէֆ՛ա
 մուհարէպէ վուզու՛ պուրմուշ տըր : Իլք մու-
 հարէպէ 1495տէն 1498է գատար սիւրէրէք
 Ֆրանսըզլար քիւլիյէն մաղլուպ ու միւնհէզիմ
 օլտուլար : 1502տէն 1504է գատար վէ քէզա
 1508տէն 1513է տէյին տէվամ էտէն մուհա-
 ըէպէլէրտէ տախի Իսփանիայըլար Ֆրանսըզ-
 լարա զալիպ կէլտիլէր : Իչպու իւչ մուհարէ-
 պէնին իլք իքիսինտէ Իսփանիա՛սասքիրի գօ-
 մանտանը՝ «Պէօյիւք գօմանտան» նամընը հա՛իզ
 վէ իհթիմալէն օլ՝սարըն էն պէօյիւք խրիս-
 թիյան ժէնէրայը օլան Կօնսալվօ տը Գօրտօ-
 վա իտի :

Իչպու իքի հիւքմտարլարըն հիւքիւմէթինի
 լէքէտար էտէն խուսուպարտան պիրի թէ՛ատ-
 տիյաթ ը տինիյէ օլուպ , «Սգիզ թէֆթիչ՝
 նամըլլա մա՛րուֆ մահքէմէ թէ՛սիս էտիլէ-
 ըէք Թօրգուէմատա նամ՝ պիր քիմնէ միւֆէթ-
 թիչ ի՛ ումումի նասպ ու թա՛յին օլունտը :
 Գրալիչա Իզապէլլա շախսէն էյի պիր հիւքմ-

տար իտիյաէ տէ , զայրէթ ի տինիյէսի վէ միւ-
 շալիրէրինէ օլան պիհուտուտ էմիյէթի սաի-
 գասըլլա մահքէմէ ի մէզքիւրէյի թատիգ էյ-
 լէտի : Միւշարիլէյա էվվէլճէ թէտապիր ի
 շէտիտէ իթթիխազընա ըաղի տէյիլ իտի իսէ
 տէ , 1481 թարիսինտէ քեաֆֆէ ի ըաֆըզը-
 լարը (հերետիկոս) իթթիհամ վէ տերտէսթ
 էթմէլէրինի ամիր թէպա՛սարնա խիթապէն
 պիր էմինամէ նէշը էյլէտի : Պունըն իւզէրինէ
 քեամիլէն տէյիլ իսէ տէ , պաչըճա Եէհու-
 տիլէր գօղարանտըլար : Թօրգուէմատանըն
 միւֆէթթիչիլիյի միւտտէթի օլան 18 տէնէ զար-
 ֆընտա 10,220 քիչինին գազըզ իւսթիւնտէ
 եազըլտըղը վէ 97,321 քիչինին տախի սա՛իր
 կէօնկէօն սուրէթլէ իչքէնճէ շէքտիքլէրի
 հիսապ օլունմըշ տըր : Պիր ատէմ՝ հագըրն-
 տա թէպտիլ ի տին էտիյօր տէյիւ պիր շիւպ-
 հէ օլտըղընտա ի՛թիրաֆ էթմէսի իչիւն անը
 տէհչէթի սուրէթլէ սըգարլար իտի : Ստա-
 լէթ ու հագգանիյէթէ ասլա ըի՛այէթ էթմէք-
 սիղին պու կիպի թէճավուզաթա ճիւր՛աթ օ-
 լունտըղընը պիր խրիսթիյան տէր խաթըր էթտի-
 յինտէ , Տին ի Մէսիհի նամը թահթընտա վու-
 գու՛ պուլան պու շէյլէրտէն սոլայը ութանմա-
 մասը գապիլ տէյիլ տիր , Պու կիպի ուլլունտըզ-
 լըզլար պաչըճա օլ՝սարա մախսուս պարպար-
 լըգտան նէչ՛էթ էթմիչ օլուպ , էլէէվմ՝ ֆիլիսէի

Մէսիհիներն հէր շիւ'պէսինճէ մէնֆուր տըրըլար :
 Էն պէոյիւք հազգըզըզըլարտան պիրի 1492
 թարիխինտէ Եէհուտիլէրին իսփանիատան
 թարտ էտիլմէսի օլմուշ տըր : Էհալի ի մէր-
 գումէ Էվրօփանըն սա"իր հէր հանկի պիր մէմ-
 լէքէթինտէն զիյատէ իսփանիատա սա'ա-
 տէթ ի հալէ նա"իլ օլմուշ իտի : Մնլէրին ա-
 ըասընտա նիչէլէր էհլ ի սերվէթ օլտըզըլարը
 կիպի , 'ա"իլէ խալըլարը հիչ պիր կէօնա ճէ-
 ֆա ու մէշազգաթա տիւշար օլմամըշլար իտի :
 Եէհուտիլէրին ըէ"իպլէրի հէնուզ խիթամ պուլ-
 մուշ օլան մուհարէպէնին մէսարիֆինէ եար-
 տըմ օլմազ իւզրէ 30,000 տուգաթ վէրէրէք
 թէ'ատտիյաթըն էօնիւնիւ ալմազ իսթէտիլէր
 վէ Գրալ իլէ Գրալիչա հազարաթը թէքլիֆ ի
 մէզքիւրը գապուլէ մէյյալ իտիյսէլէր տէ ,
 թօրգուէմատա հուզուրը գըրալիյէ չըզարազ
 «Յուգանըն 30 գըթ'ա կիւմիւչէ պէտէլ սաթ-
 տըղը կիպի , սիզ տախի խէլասքեարընըղը
 30,000 գըթ'ա կիւմիւչէ սաթմազ իսթէյօր-
 սընըզ" տէտիքտէն սօնկրա մասանըն իւզէ-
 ըինէ պիր խաչ աթըլպ , «Իչթէ խէլասքեար
 պուրատա տըր , սաթըն" տէյէրէք ալտը եիւ-
 ըիւյիւ վէրաի : Պոււնըն նէթիճէսի օլարազ
 Մարտըն 30ընճը կիւնիւ պիր էմրնամէի գըրալի
 նէշը էտիլիպ , Յուլիսին նիհայէթինէ սօղրու
 քեաֆֆէ ի Եէհուտիլէրին իսփանիայը թէրը

38878.67

էթմէլէրի գարարկիր օլտու : Ձէվալըլարըն
 պու սըրատա չէքտիքլէրի միւզայագա վէ զա-
 ըար թա'րիֆ գապուլ էթմէզ տէրէճէտէ չօգ-
 իտի : Պիր միգտարը իսթանպօլա , Սէլանիյէ
 վէ Մէմալիք ի 'Օսմանիյէնին սա"իր շէհրէրի-
 նէ իլթիճա էտէրէք քէմալը մուհապպէթլէ
 գապուլ օլունտըլար : Սա"իրլէր տախի ինկիլ-
 թէրըյա վէ Էվրօփանըն սա"իր ճիհէթլէրինէ
 հիճրէթ էյլէտիլէր : Պու սըրատա 160,000տէն
 800,000է գատար Եէհուտի թարտ էտիլաիյի
 հիսապ օլունմըշ տըր :

Գրալիչա իզապէլլա թա'պէն պու կիպի մէ-
 զալիմէ մուխալիֆ վէ սըրֆ վագիֆէսինի իֆա
 էտիյօր զաննըյլա բու ի մուվաֆադաթ կէօս-
 թէրմիշ օլուպ , պու ճիւմլէ իլէ պէրապէր ,
 ախլազը համիտէ սահիպէսի օլտըղընը ին-
 քեար էտէմէյիզ : Միւշարիլէյհա էհալինին
 սա'ատէթ ի հալինէ արղուքշ պուլունարազ ,
 Գասթիլիատա մէքթէպլէր քիւշատ , վէ օրա-
 յա պասմա մաքինասընը իտխալ , վէրկիլէրի
 թախֆիֆ վէ եարալը 'աքէրլէր իլէ ֆուգա-
 ըա ի էհալինին իհթիյաճաթընը իքմալ իչիւն
 պիզզաթ սա'յ էյլէմիշ տիր : Միւշարիլէյհա
 1504 թարիխինտէ վէֆաթ էթմիշ օլուպ , էր-
 պապը ճօղրաֆիատան ֆիթըր Մարթըր
 եէվմ ի մէզքիւրտէ գալէմէ ալտըղը մէքթուպ-
 տա անըն հազգընտա շէօյլէ տէմիշ տիր .

«Տիւնեա Էն նէճիպ պիր հիւքմտարտան մահւ
 րում գալոր : Միւթէվէֆֆիլէ ի միւշարիլէյ-
 հա հէր ֆազիլէթէ պլինէ , պիսուչարա վիե-
 նակեահ , վէ ֆասրգլարա պիր սէյֆ ի ինթի-
 գամ իտի : Պէնիմ զաննըմճա , գատիմ եա
 ախրը զէմանլարտա անա պէնկզէր պիր խա-
 թուն տահա տիւնեայա կէլմէմիշ տիր :»
 Շիւպհէսիզ ֆիթըր Մարթըրըն իշպու իֆատէ-
 սի միւպալաղալը իսէ տէ , միւշարիլէյհա Գրա-
 լիչանըն նէճիպէ վէ ֆաղըլէ պիր խաթուն ի-
 տիլինէ թարիխ ի 'այէմ տախի շէհատէթ է-
 տիյօր :

Գրալ Ֆէրտինանտ 1516 թարիխինէ տէլին
 եաչատը : Միւշարիլէյհա իտարէսինի պիլիր վէ
 ճէսուր պիր զաթ իտիյսէ տէ , զէվճէսիլլէ
 մուգայէսէ օլունտըգտա օլ գատար նէճիպ
 մէշրէպ օլմատըղը թէպէյլուն էտէր : Անլէրին
 վէլի ի 'ահտը թօրունլարը պէշինճի Շարըլ
 օլուպ , միւշարիլէյհա պա'տէհու Ալմանիա իմ-
 վիերաթօրը պէշինճի Շարըլ նամըլլա զայթթէ
 միւշթէհիր օլտու : Գրալ Ֆէրտինանտ իլէ Գը-
 րալիչա իղապէլլանըն պիրիճիք օլլու թէզէվ-
 վիւճտէն աղ վազթ սօնկրա վէֆաթ էյլէտի :
 Պէօիւք քէրիմէլէրի ֆօրթուկիզ վէլի ի 'ահտը
 իլէ էվլէնտի իսէ տէ , տիւնեայա պիր օլլան
 չօճուղը կէթիրտիքտէն սօնկրա զէվճի վէֆաթ
 էյլէտի : Էկէր պու չօճուգ սաղ գալսա իտի ,

վալիտէսի թարաֆընտան իսփանիա , վէ վիե-
 տէրի թարաֆընտան ֆօրթուկիզ գրալլըղընը
 թէվէրրուս էտէրէք , իշպու իքի մէմլէքէթլէրի
 պիրլէշտիրէճէք իտի , վէ լաքին 2 եաչընտա
 իքէն էօլտի : Ֆէրտինանտ իլէ իղապէլլանըն
 իքինճի քէրիմէսի Ալմանիա իմիէրաթօրը պի-
 րինճի Մագսիմիլիանօսըն մախտումը Ֆիլիպ
 իլէ էվլէնէրէք , անլէրտէն տիւնեայա կէլէն
 Շարըլ իւք տէֆ'ա օլարագ պիւթիւն իսփա-
 նիա իւզէրինէ իճրա ի հիւքմ' էյլէտի :

Ինկիլզ լիսանընա վազըֆ վէ իսփանիանըն
 օլ զէմանքի ահվալինէ վուգուֆ ը թամմ' քէսպ
 էթմէյէ արգուքէշ օլանլարա ֆրէսգօթ նամ'
 միւ'էլլիֆին «Ֆէրտինանտ վէ իղապէլլա» նամ'
 էսէրինի օգումայը թավսիյէ էտէրիզ :

Ամերիգայա իւք տէֆ'ա կիտէն էվրօփալը
 Գրիսթափօր Գօլժմպօս տէլի իտի : Շիմալիլէ-
 րին , եա'նի Տանիմարգա , Նօրվէճ վէ իսվէճ
 սէքէնէսինտէն պա'զըլարըն Գօլժմպօստան պիր
 գաշ 'ասր մուգատտէմ Ղրուէնլանտա կիթմիշ
 օլտըղլարը մուհագգազ տըր : Իսլանտատա հա-
 լա մէրվի օլան պիր ըիվայէթ ի թարիխիլէյէ
 նազարէն , Շիմալիլէր 860 թարիխինտէ ճէզի-
 րէ ի մէզքիւրէլի քէշֆ իլէ 874 թարիխինտէ
 օրատա պիր միւսթէմլէքերաթ թէ"սիս էյլէտի-
 լէր : 876 թարիխինտէ իշպու ճէսուր կէմիճի-
 լէր Ղրուէնլանտը քէշֆ էթմիլլէր , վէ իւզէ-

րինստէն պիր 'ասր կէշտիքտէն սօնկրա Գըրմը-
 զը Էրեք նամ պիր շիմալի օրատա միւսթէմ-
 լէքեաթ թէ"սիս էյլէմիշ տիր : Ղրուէնլանտ-
 տան պիր դաֆիլէ եօլա չըգարագ 996 թա-
 րիխինտե Ամերիգա գարասընը քէշֆ էթտիլի
 կիպի, 1001 թարիխինտե Գըրմըզը Էրեքին օլ-
 րու Լէյֆ էմր ի քէշֆէ տէվամ էյլէտի, Միւ-
 մաիլէյհին շիմտիքի Պօսթօն շէհրինին մէվգի-
 ինէ գատար ճէնուպա տօղրու իլէրիլէտիլի
 թախսին էտիլմէքտէ օլուպ, պիրատերի օրա-
 տա սէնէլէրճէ պագի դալան պիր միւսթէմէ-
 քեաթ թէ"սիս էյլէտի վէ պա'տէհու եերլի-
 լէրին խուսուլմէթինէ տայանամայարագ օրա-
 սընը թէրք էթմէյէ մէճպուր օլտու : Իչպու
 քէշֆլէրտէն հիչ պիր տա"խմի սէմէրէ հուսուլէ
 կէլմիշ օլմայըպ, Շիմալիլէր պա'տէհու Ամէ-
 րիգա սահիլինէ պիր դաչ տէֆ'ա կիթմիշլէր
 իսէ տէ, Պօսթօնտան էօթէյէ կէչմիշ օլմա-
 տըզլարը կիպի, եէնի վէ վասի' պիր մէմէ-
 քէթ քէշֆ էտիլմիշ օլտըղը նէ անլէրին վէ նէ
 տէ սա"իր պիր քիմսէնին խաթըրնտան կէչմէ-
 միշ տիր : Գօլօմպօսըն էվլէլէճէ Ամերիգայա վու-
 գու' պուլան իչպու սէյյահաթլարտան խա-
 պերտար օլուպ օլմատըղը մէճհուլ օլուպ, խա-
 պերտար օլսա իտի պիլէ պիր կէօնա իսթիֆա-
 տէ էթմիշ օլտըղը միւհթէմիլ տիր : Միւմաի-
 լէյհին Ղարպա եօլճուլըգ էթմէքտէն մագսէ-

տի շիմալիլէրին քէշֆ էթտիլի մէմէքէթէ
 կիթմէք տէյլ, Չին իլէ Հինտիթանա կիթ-
 մէք իտի :

Գրիսթափօր Գօլօմպօսըն քէշֆ ի մէմալիք
 իչիւն վուգու' պուլան իլք սէյյահաթընտան
 էվլէլ Փօրթուկիլիլէր իլէ իսիանիալըլար էմր ի
 քէշֆէ մերագ կէօսթէրմէյէ պաշլամըլար ի-
 տի : Պահրը Սէֆիա վէ տիլէր հէմճիվար տէ-
 նիլլէր իսքէլէլէրի վասըթասըլլէ իճրա էտի-
 լէն Ասիա թիճարէթինին մերքէղի իմիէրա-
 թօրլըզ զէմանընտա Բօմա օլուպ, պա'տէհու
 թիճարէթ ի մէզքիւրէյէ պաշլըճա վէնէտիք,
 ճէնօվա վէ սա"իր իթալիա շէհրլէրի ըէվաճ-
 կեահ օլտու, Փօրթուկիլ իլէ իսիանիա թի-
 ճարէթ ի մէպհուսէտէն տօլայը մէզքիւր շէհր-
 լէր իլէ ըէգապէթէ չըգըշամատըզլարընտան,
 քէշֆ ի մէմալիք իչիւն կէօղլէրինի Աթլանթիգ-
 օգիանօսընա շէվիրտիլէր : էմր ի քէշֆէ էվ-
 վէլէճէ Փօրթուկիլիլէր թէշէպպիւս իլէ 1432
 թարիխինտէ Աւօր վէ թագրիպէն 1430 թա-
 րիխինտէ Եէշիլ Պուրուն ատալարընը իչղալ
 ու զապթ էյլէմիշլէր տիր : Փօրթուկիլիլ-
 լէր Աֆրիգանըն սահիլի զարպիսի պօյունճա
 ճէնուպա տօղրու իլէրիլէտիլլէրինտէն, Փօր-
 թուկիլ իլէ Գասթիլիա պէյնինտէ' հուգուգը
 քէշֆ վէ Աֆրիգա թիճարէթինին նէ գատար
 գըմմը եէքտիլէրինէ 'ա"խտ օլա պիլիւր մէս"է-

լէսինտէն տօլայը պիր իխթիլաֆի զուհուր էյ-
 լէտի : իխթիլաֆը մէկքիւր 1479 թարիխին
 տէ միւն'ադա մու'ահէտէ իլէ հալլ ու ֆասլ
 էտիլմիշ օլուպ, մուճէպլինճէ Աֆրիզանըն սա-
 հիլ ի զարպիտի թիճարէթիլլէ քէշֆի մէմա-
 լիք հուգուգը փօրթուկիղէ միւնհասըր գալտը,
 վէ պունա պէտէլ փօրթուկիղ տախի Գանարի
 ատալարընը Գասթիլիյա թէրք էյլէտի : 1486
 թարիխինտէ վասդօ տա կամա նամ պիր փօր-
 թիկիղլի Աֆրիզանըն միւնթէհասընտա պու-
 լունան պուրունու քէշֆի էթմիշ օլարազ փօր-
 թուկիղ Գրալը, եա'նի ի քինճի ճօն մէկքիւր
 պուրունը "Իւմիտ Պուրնը" թէամիլէ էյլէտի,
 զիրա Շարգա տօղրու չօդտան պէրու արանը-
 լան թարիգ պուրունտու զանն էթտի : «Իւմիտ
 Պուրնը Գօլումպօսըն Ամէրիգայը քէշֆի էթմէսին-
 տէն անճադ 6 սէնէ էվիլէլ պուրունմըշ օլուպ,
 Գօլումպօս 'այնի թարիգի Շարգտան իսէ Ղար-
 պա կիտէրէք պուրմազ էֆքեարընտա իտի :

Գրիսթաիօր Գօլումպօս 15 ինճի 'ասըն է-
 վա"իլինտէ ճէնօվա շէհրինտէ թէվէլլիւտ էթ-
 միշ օլուպ, իսփանիալը 'ալիմ միւ"վէրրիխ Մի-
 նօզըն ըրվայէթինճէ, միւմաիլէյճ 1446 թարի-
 խինտէ, ֆագաթ սա"իրլէրին էֆքեարընճա,
 Գօլումպօս 1506 թարիխինտէ վէֆաթը էանա-
 սընտա 70 եաշլարընտա իտիլինտէն 1434 սէ-
 նէսինտէ թէվիտ էթմիշ օլմալը իտի, փէտէ-

րի էսնաֆ թագըմընտան վէ զանն օլունտը-
 զընա կէօրէ, եա հալլաճ եա տա չուլհա իտի :
 Գօլումպօս փէտէրինին էն պէօլիւք էվլատը օ-
 լուպ, քէնտինտէն քիւլիւք իքի օլլան վէ պիր
 գըղ գարնտաշը վար իտի : Չօճուգլըղընտան
 տէնիղ եօլճուլըղընա պիր շէվգ կէօսթէրտի-
 յինտէն, փէտէրի անը կէմիճի օլմասը մագ-
 սէտիլէ թա'լիմ ու թէրպիլէ էյլէտի : Պիր
 միւտտէթ ֆավիա տար իւլֆիւնունընտա թահ-
 սիլ ի 'իւլում էտէրէք, 'իւլում ը ըրյաղիլէ,
 ճօղրաֆիա վէ հէյ"էթ թահսիլինէ խուսուսի
 պիր սէվտա իլէ չալըշըր իտի : Պունտան մա'-
 տա, օլտըգճա ըէտմ' չըզմագ տախի էօյրէնտի :
 Օն տէօրթ եաշընտա իքէն կէմիճիլիլէ պաշլա-
 յարազ, էվիլէլ էմրտէ ճէնօվա շէհրի տօնան-
 մալարընտա խըամէթ էյլէտի : 1470 թարի-
 խինտէ փօրթիկիղ հիւքիւմէթինին խըամէթի-
 նէ կիրտի : Պու էսնատէ հէր ճիճէթտէն ճէ-
 սուր քիմէլէր փօրթուկիղէ կէլիլլէր իտի :
 Իքէշֆի մէմալիք էմրինտէ փօրթուկիղին ըէհ-
 պէր օլմասը պիր պէօլիւք զաթըն թէշվիդա-
 թը սէմէրէսի իտի : Պու պապտէ Ամէրիգալը
 միւվէրրիխ ի մէհուր վաշինկթօն իրվին շէօյլէ
 տէյօր. «Պու միւտտէթտէ քէշֆի մէմալիք
 էմրինտէ կէօրիւլէն 'աշգ ըասթ կէլէ զուհուր
 էթմիշ օլմայըպ, փօրթուկիղ Գրալը պիրինճի
 ճօնըն մախտուլը փրէնս Հէնրիխին քէմալը

Թէ՛նննի իլէ տիւշիւնիւպ թաշընըպ տա գուվ վէտէն Փի՛իլէ կէթիրտիյի պիր հարէքէթ ի տի:՝ Խշպու գաթ ը տիրայէթ սիմաթ Աֆրիգատա քէշֆիյաթ ը 'աղիմէ իճրասը միւմ քին օլտըղը էֆքեարընա զահիպ օլտու, վէ գուտէմանըն էսէրլէրինի միւթալա՛ա իլէ Աֆրիգանըն չէվրէսինին գապիլ ի սէյր ու սէֆէր իտիյինէ իլգամ օլունտը: Միւշարիլէյհ Ֆիւնուն ը պահրիյէյի միւքէմէլէն թահսիլէ սա՛յ էթմիշ վէ թարիխ ի վէֆաթ ը օլան 1873է տէյին քէշֆիյաթ մագսէտիլլէ իճրա էտիլէն սէյյահաթա պիգ զաթ քէնտիսի տէլպլէթ էյլէմիշ տիր:

Փօրթուկիլատէ մագհար օլտըղը մու՛ալէնէթ վէ փօրթուկիլլիլէրին էմր ի քէշֆտէ պուլտըղլարը մուվաֆֆագիլէթ Գօլօմպօսը պիր գաթ տահա թէշվիգ էթմիշ օլմալը իտի: Միւմաիլէյհ Ղարպա տօղրու սէյր ու սէֆէր էտէրէք մէմալիք պուլունա պիլիր իտիյի հաղգընտաքի էֆքեարընը իլք տէֆ՛ա փօրթուկիլ Գրալը իքինճի ճօնա աչտը: Մախտումը Ֆէրտինանտ Գօլօմպօսըն ըիվայէթինճէ, փէտէրի իսթիտլալաթ ը 'իլմիյէյէ, մուհարրիլլէրին չէհատէթինէ, վէ կէմիճիլլէրին զարպի տէնիլատէ գարա կէօրտիլլէրի հաղգընտա նագլ էթտիքլէրի հիքեայէլէրէ պինա՛էն էֆքեարը մէգքիլլէյէ զահիպ օլմուշ իտի: Փօրթուկիլ հիւքիլ-

մէթիլլէ ուղուն ուղատի մուխապէրէ էյլէտիքտէն սօնկրա հիշ պիր սէմէրէ հուսուլէ կէլմէտիյինի, վէ անլէրին քէնտի մա՛լիւմաթընտան սուրէթ ի խաֆիյէտէ իսթիֆատէ էթմէք նիյէթինտէ օլտըղլարընը անկլայարագ նէֆրէթլէ գաթ՛ ը 'ալագա էյլէտի:

Գօլօմպօս 1484 թարիլի էվախըրընտա փօրթուկիլի թէրքլէ իսփանիայա միւրահա՛աթ էյլէտի: Իսփանիայա կէլտիյի զէման Ֆէրտինանտ իլէ իղապէլլա կրանատա գրալլըղը իլէ մուհարէպէ էթմէքտէ իտիյսէլէր տէ, մագհարը թէշվիգաթ օլտարագ օրատա գալմաղա վէ նիհայէթինին գուվվէտէն Փի՛իլէ իխրածը իուսուսընտա միւշարիլէյհիւմանըն մու՛ալէնէթինի իսթիրհամ էթմէյէ գարար գըլտը: 1486 թարիլինտէ Գրալ իլէ Գրալիչանըն տա՛վէթիլլէ Սալամանգատա իճթիմա՛ էթմիշ վէ վագթըն՝ ալիմլէրինտէն միւրէքքէպ օլան պիր էնճիւմէն հուղուրընա ճէլպ օլունտը: Չէվաթ ը միւմաիլէյհիւմին գըամ ը 'աղէմի բուհպան կիւրուհընտան 'իպարէթ օլուպ, Գօլօմպօսա բույաճը, վէ տիւնեանըն միւտէվիլէր օլմասը հաղգընտաքի էֆքեարընա սայքի բաֆըղըլլըգ նազարըյա պագարլար իտի: Ա՛ղանըն գըամ ը 'աղէմինին էֆքեարը Գօլօմպօսա մուխալիֆ իտիյսէ տէ, միւմաիլէյհ պէլաղաթըլլէ մէճիսին պա՛ղը աս՛ղասընը քէնտինէ ճէլպ էթմիշ օլտը-

ղը, վէ Գրալիչա իղապէլլանըն մէ՛ մուրիյնին տէն պա՛ղըլարը քէնտինէ հէմէֆքետար պուլունտըրը էճլտէն, մէ՛յուս օլմատը: Մուհարէ պէ խիթամ պուլունճայա տէյին, եա՛նի 1490 սէնէսի եազ մէվսիմինէ գատար իսիանիատա պէքլէտի: 1488 թարիխինտէ փօրթուկիղ Գրալը եքինճի ճօն վէ քէզա ինկիլթէրրա Գրալը 7 ինճի Հէնրի միւմա՛իլէյհի տա՛վէթլէ մու՛ա վէնէթ ի լաղըմէյի տիրիղ էթմէյէճէքլէրինի վա՛տ պուլուրմըչլար իտի: 1490 թարիխինտէ քէզա իսիանիատա պա էմր ի դրալի ՚իւլէմատան միւրէքքէպ պիր մէճլիս տահա թէչէքքիւլ էտէրէք, քէչֆ ի մէմալիք մէրամընըն պօշ վէ պիհուտէ օլտըղընա, վէ հիւքմտաւրան ը գիչանըն պու կիպի պօշ շէյլէրէ էհէմ միյէթ վէրմէսի ճա՛իղ օլամազ իտիյինէ գաւրար վէրիլտի:

Գօլօմպօս իչպու գարարը թէքլիֆինին իսփանիա տէվլէթի ճանիպինտէն քիւլլիյէն ըէտտ էտիլմիշ օլմատընա պիր տէլիլ ՚ատտ էտէրէք, ձրանտա հիւքիւմէթինէ միւրաճա՛թթա գաւրար գըլտը: ձրանտայա կիթմէք իւզրէ եօլա չըգըպ Լա Բապիտա մանասթըրընտա պիր կէճէ միւսաֆիր օլտու: Մանասթըրըն պաշ ըահիպի Գօլօմպօսըն հէյ՛էթինտէն դայէթլէ միւթէ՛էսսիր օլարագ, քէչֆ ի մէմալիք մատտէսինտէ անիտէ անըն թարաֆընը իլթիղամ էյ

լէտի: էհլ ի սերվէթ պիր կէմիճիլէր ՚ա՛իլէսինին ըէ՛իսի Մարթին Ալօնզօ Փինզօն տախօրատա օլարագ պու պապտէ Գօլօմպօսըն թարաֆընը իլթիղամ էյլէտի: Անլէր պու պապտէ Գրալիչա իղապէլլայա թէվասիլթ էտէճէքլէրինի պէյան իլէ օրատա պէքլէմէսինի Գօլօմպօսա ըէճա էյլէտիլէր: Պունըն իւզէրինէ Գրալիչա հազրէթլէրի Գօլօմպօսըն իսիանիայա ՚ավտէթ էթմէսինի էմր էտէրէք, միւմալիլէյհ ՚ավտէթ էյլէյիպ, էնճամ միւրատընտա միւյէսսէր օլտու: Գօլօմպօս Գրալ վէ Գրալիչա հազարաթընըն խըտմէթինէ կիրմէսինին շարթլարընը իրա՛է էյլէտիյինտէ, շէրա՛իթ ի մէզքիւրէ էվիլէլ էմրտէ ըէտտ օլունտը: վէ լաքին Գրալիչա իղապէլլա տա՛իմա Գօլօմպօսաք միւթէվէճճիհ օլտըղընտան, էն նիհայէ շէօյլէ նիտա էյլէտի: « Պէն քէնտի հիւքիւմէթիմ (Գասթիլիա) նամընա օլարագ պու իշէ թէչէպպիւս էտէճէլիմ, շայէտ խազինէտէքի մէվճուտ ազչէ քիֆայէթ էթմէզ իսէ, լաղըմ օլան մէսարիֆի թէսվիյէ իչիւն միւճէվհէրաթընը թէրհին իլէ իսթիզրազ ՚ազտ էթմէյէ հազըր իմ:» Պունըն իւզէրինէ պիր սուրէթ ի թէսվիյէ ՚ազտ էտիլէրէք, քէչֆ էթտիյիքեաֆֆէ ի մէմալիքտէ քէնտիսիլլէ վարիպէրինին տա՛իմի Ամիրալ օլմալարընա, վէ քէզալիք քէչֆ էտիլէն մէմալիքէ վալի օլարագ պու

լունան միւսէվէրաթ, ալթուն վէ էմլալ ը սա"իրէտէն 10 տա պիր գըսմընըն տախի քէն տինէ 'ա"իտ օլաճաղընա գարար վէրելտի:

Գօլումպօսըն քէշֆի ի մէմալիք էմրինտէ էօ նինէ չըգան միւշքիլաթըն էնճամ տէֆ' է տիլտիյի, վէ միւմաիլէյհին իսիանիա Գրալ վէ Գրալիչասը հաղարաթը իլէ պիր մուգա վէլէ 'ազտ էթտիյի պունտան էվիլէլ իշ'ար գըլընմըլ տըր: Մուգավէլէ ի մէգքիւրէ 1492 սէնէսի Ապրիլ 17 նճի կիւնիւ իմգաւանմըլ, վէ թարիս ի մէգքիւրտէն ի'թիպարէն սէյյահաթ իլիւն լաղըմ' օլան թէտարիքեաթ կէօրիւմէքտէ պուլունմըլ տըր: Իսփանիալը կէմիճիլէր պու կիպի պիր սէյյահաթա թէշէպպիւս էթմէք իսթէմէտիքլէրին տէն, Գրալ իլէ Գրալիչա հաղարաթը լաղըմ' օլան կէմիճիլէրի էլտէ էթմէք իւզըն վէսա "իթ ի խուսուսիյէ գուլլանմաղա մէճպուր օլտուլար: Ֆագաթ էնճամ թէտարիքեաթ ը լաղըմէ իքմալ էտիլէրէք Գօլումպօս վէ մա'իյէթի էրքեանը կիւնահ իգրարըլլէ Ա'շա ի Բապպանիյէ իշթիրաք էյլէյիպ, պիր ուֆագ տօնանմա իլէ 1492 սէնէսի Օգոստ Յիւնճիւ կիւնիւ եօլա չըգաըլար:

'Ղումում մա'լիւմ պիր քէյֆիլէթ աիր քի, Գօլումպօս իլք տէֆ'ա սէյեահաթա չըգտըղը զէման գօմանտասը ալթընտա իւշ կէմի վար

իտի: Պունլարըն պէօյիլիւ օլան Սանթա Մարիանըն 90 այագ ուղունլըղընտա ճուրղասը վէ 4 տիրէյի օլուպ, իշպու տիրէքլէրտէն իքիսի միւրէպպա', վէ իքիսի տախի իւշ քէօշէլի եէլքէնլի իտի: Սէֆինէ ի մէգքիւրէ պաշտան պաշա թէճճիղ օլունմըլ օլուպ, 26 այագ ուղունլըղընտա պիր գասարասը տախի վար իտի: Իշպու գասարանըն ալթընտա պիր թագըմ թտպեա թօփլարը, վէ անլէրին էօն թարաֆընտա վէ թաշ իլէ գուրչուն աթմաղա մախսուս ուֆագ թօփլար վար իտի: Անըն սէքիղ լէնկէրի օլուպ, 50 նէֆէր կէմիճիլի համիլ իտի: Տիկէր իքի կէմի Գարավէլա նումըլլէ ետտ էտիլիպ հիշ թէճճիղ օլունմամըլ վէ ուֆագ գըթ'ալը իտի: Փինթա վէ Նինա նամըլլէ մա'րուֆ օլան իշպու գարավէլալար ըրմազլար իլէ սահիլլէրին քէշֆի իլիւն ետփըլմըլլար իտի: Փինթանըն 30, Նինանըն տախի 24 թա"իֆէսի վար իտի: Կէմիճի վէ թա"իֆէլէր իլէ պերապէր պիր ճէրրահ, պիր հէքիմ, վէ սա"իր պիր գաշ քիմնէլէր տախի պուլունտըղընտան հէյ'էթ ի սէֆէրիյէ հէման 120 նէֆէրէ պալիղ օլույօր իտի:

Իշթէ շու իւշ կէմի իլէ Գօլումպօս Օգոստոս այընըն իւլիւնճիւ կիւնիւ սապահլայըն էնտէլիտտէ վազը' ֆալօս շէհրի լիմանընտան ուղուն սէֆէրինէ պաշլատը:

Սէյր ու սէֆէրէ պաշլատըգտան իւշ կիւն սօնկրա փինթանըն աիւմէնի գըրըլտըղընտան, անը թա՛միր էթմէք իւզըն Թէնէրիֆ ատասընա չըգտըլար վէ օրատան Սեպտեմբեր 6 տա հարէքէթ էթտիլէր: Սեպտեմբեր 13 աէ փուսուլա իյնէսինին ինհիրաֆլարը իլք տէֆ՛ա օլարագ կէօրիւտիւ, վէ Սեպտեմբեր 16 տա իսփանիալըլարըն Սարկասսօ տէնիզի թէսմիյէ էթտիլի «Օթ տէնիզի՛նին վասի՛ տա՛՛ իրէլէրինէ կիրտիլէր: Սեպտեմբերին 18 ինճի վէ 20 նճի կիւնիւ պիր չօգ գուշ սիւրիւլէրինէ թէսատիւֆ օլունտու իսէ տէ, կէօրտիւքլէրի գուշարտան պիւ խթիտըլ կէօրէճէյիլ տէյիւ զանն էթտիլէրի գարա գըթ՛ասը զահիր օլմատը, վէ թա՛իֆէլէր զայէթլէ գօրգուպ խօշտուտըղըգ էսէրլէրի կէօթէրմէյէ պաշլատըլար: Սեպտեմբեր 23 տէ վէ Հոկտեմբեր 7 տէ գարա կէօրիւնտիւ տէյիւ հէր թարաֆտան սէս իշիտիլտի իսէ տէ, ասը ֆասըլ չըգմատը: Հոկտեմբեր 11 տէ փինթա սէֆինէսինտէ օլանըլար պիր գայըգ վէ քիւթիւք փարչատը, վէ տէմիր գափըլ պիր տէյնէք վէ պիր թախթա փարչատը պուլտուլար: Բիվայէթէ նազարէն, Գօլօմպօս եէվմ՛ ի մէղքիւր կէճէսինին սա՛աթ օնընտա խայալ մայալ պիր ըլըգ կէօրտիւ, վէ Հոկտ. 12, յէ միւսատըֆ ճու՛մ՛ա կիւնիւ սապահընըն սա՛աթ իքիսինտէ Նինա կէմիսինտէ պու-

լունուպ Բօտրիկօ տը Թրիանա տէնմէքլէ մա՛րուֆ օլան պիր կէմիճի Եէնի Տիւնեա գարասընըն կէօրիւնտիւյիւնիւ խապէր վէրտի: Հէման օ սապահլայըն Գօլօմպօս էլպիսէ ի ֆախիրէյի լրպիս օլտըղը, վէ իսփանիա պայրաղընը թաշըտըղը հալտէ գարայա չըգըպ եէնի քէշֆ օլունմըլ գարա գըթ՛ասընը իսփանիա Գրալ վէ Գրալիչասը նամընա զապթ էյլէտի: Միւմաիլէյհ իշպու սէֆէրի էսնատընտա Հինտի Ղարպի ատալարընտան Գուպա վէ Հայիթի եախօտ Սանտօմինիզի քէշֆ էյլէտի, վէ Սանթա Մարիա Հայիթի սահիլինտէ գարայա օթուրտու: Նուֆուսճա հիշ պիր զայ՛աթ վուգու՛ պուլմատը իսէ տէ, Սանթա Մարիանըն իշինտէքի եիւքլէրին չըգարըլարագ օրատա թէրք օլունմատընա մէճպուրիյէթ էլ վէրտիյինտէն, Գօլօմպօս Էվրօփայա ուզագ Նինա սէֆինէսիյլէ՛ալտէթ էթմէյէ մէճպուր օլտու: Միւմաիլէյհին ՛ավտէթ սէֆէրի 1493 սէնէսի Յունվար այընըն 16 սընտան Մարա 4 իւնէ գատար սիւրմիւշ տիւր:

Սմէրիգատան ՛ավտէթի իւզէրինէ ֆուրթունա սէպէպլինտէն սըղընմաղա մէճպուր օլտըղը ֆօրթուկիզին պիր լիմանընտա պիր գաշ կիւն լէնկէր էնտաղը իգամէթ օլտըգտան սօնկրա Գօլօմպօս իսփանիանըն ֆալօս շէհրինէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ էտիպ,

1493 սէնէսի Մարտ 13ինճի կիւնիւ մահալ ը մէգքիւրէ միւվասէլէթ էյլէտի: Գըշըն ֆուրթունանըն շիտտէթինտէն միւմաիլէյն էլէ րէֆիգլէրի սայքի էօլիւ կիպի պիր հալէ կէլիլիլէր իտի: Շէհր ի մէգքիւրէ միւվասէլէթլէրի 'ազիմ' հէյէճանը մուճիպ, վէ միւտտէթ ի մէգքիւրէ Գօլումպօսըն 'էօմրիւնտէ էն միւշերէֆ միւտտէթ օլմուշ տըր: Պու էսնատէ Գրալ էլէ Գրալիչա հազարաթը Պարսէլօնատա օլմաղէ, Գօլումպօս սէրի'էն օրայս տա'վէթ օլունտը: Միւմաիլէյնէ' սատէ վէ պէտէվիլյա նէ էլպիսէյի լապիս վէ ալթուն թէղեինաթ էլէ միւլէյյէն պիր գաշ Ամէրիգա վահչիսի տախի րէֆագաթ էթմէքտէ իտի: Գօլումպօս պէրապէրինճէ էվրօփատա նամա'լիւմ կէօնակէօն չարփա վէ գուշար, խասսիլէթ ի շաֆիլէյի հավի վէ խօշ գօգուլը պիր գաշ նէվ' ֆիտանլար, վէ պիր միգտար տա ալթուն թօղը կէթիրմիլ իտի: Գօլումպօս Գրալ վէ Գրալիչա հազարաթը ճանիպինտէն թէպա'ա հազգընտա նատիր իւլ վուգու' իհթիլրամաթ էլէ դապուլ օլունուպ, իքինճի սէյյահաթ իչիւն թէտարիքրաթ կէօրիւլտիւ: Պու տէֆ'ա միւշքիլաթ լազըմ օլան կէմիճիլէրի էլտէ էթմէքտէ տէյիլ, իլլա դաֆիլէ էլէ պէրապէր եօլա չըգմագ իսթէյէնլէրին սալըսընը ազալթմագտա իտի: Դաֆիլէ ի մէգ

քիւրէ 1,500 նէֆէր կէմիճի օլտըղը հալտէ, 17 սէֆինէ էլէ 1493 սէնէսի Սեպտ. 23ինճի կիւնիւ Բէտիքստէն եօլա չըգտը: Կէմիճիլէրտէն պիր խայրը էհլ ի սէրվէթ օլտըգլարընտան, պիրա իւճրէթ խըտմէթ էտէրլէր իտի: Պու էսնատէ Ասօր վէ Եէշիլ Պուրուն աւտալարընըն զարպընտա 300 միլ պու'ա ը մէսաֆէ էօթէսինտէ քէշֆ էտիլէն քեաֆֆէ ի մէմալիքին քէնտիլէրէ 'ա'իա օլմասը պապընտա ֆափա հազրէթլէրի թարաֆընտան Ֆէրտինանտ վէ իզապէլլա հազարաթընա պիր րուխսաթնամէ ի'թա օլունտըղը կիպի, պա'տէհու հէր նէրէտէ օլուր իսէ օլունն քէշֆ էտիլէն քեաֆֆէ ի մէմալիքին միւշարիլէյիւմա հազարաթընա մէնսուպիլէթինի միւշիր պիր աիկէր րուխսաթնամէ տահա վէրիլտի: Պունըն նէթիճէսի օլարագ Խափանիա էլէ ֆօրթուկիզ պէյնինտէ իխթիլաֆ գուհուր էյլէյիպ, Ասօր աւտալարընըն զարպընտա 1,110 միլ պու'ա ը մէսաֆէնին էօթէսինտէ քէշֆ էտիլէն քեաֆֆէ ի մէմալիքին Խափանիայ 'ա'իտիլէթինի միւպէյյին պիր մուգավէլէ իլէ իխթիլաֆ ը մէգքիւր հալլ ու ֆասլ օլունտը: ֆօրթուկիզին պա'տէհու Պրաղիլի զապթու թէմէլիլք էթմէսի իշպու մուգավէլէյէ միւսթէնիտ պուրունմըլ տըր:

Գօլումպօսըն իքինճի սէյյահաթընտան պիւ

րինճիսինէ գըյասէն ազ սէմէրէ հուսուլէ կէլտի: Պու էսնատէ իսփանիայը կէմիճիլէր արասընտա խայըճա խասթալըգ վէ հէմ տէ սէրքէշիւք հիւքմ սիւրմիւշ տիր: Միւսթէմէքեաթ մէ՞ մուրլարընտան պա՛ղըլարը տախի Ամէրիգանըն եէրիլէրի իլէ սուրէթ ի զուլմքեարանէտէ տավրանտըղարընտան, իքի թարաֆ պէյնինտէ 'արպէտա վուգու՛ պուլտու: Ճէնօլալը օլտըղը էէլտէն մա՛իլէթի էրքեանընտան չօգլար Գօլժմպօսա նազարը նէֆրէթլէ պագարլար վէ իսփանիայա անը իթթիհամ եօլլու մա՛լիւմաթ վէրիլէր իտի: Պունտան մա՛տա, մուհաճիլէր մէ՞ մուլ էթտիլէրի գատար ալթուն պուլամատըղարընտան, իսփանիայըլարըն քէշֆ էտիլմիշ օլան Եէնի Տիւնեանըն էհէմիլիլէթի հագգընտաքի պէօյիւք զիւ՛իւմէրի զա՛իլ օլմազա պաչաւտը: Գօլժմպօս իտարէ ի ումուրը 'ալէյհինտէ էտիլէն իշթիքեալարտան նաշի 1496 սէնէպինտէ իսփանիայա 'ավտէթ էյլէյիպ, Գրալ վէ Գրալիչա հազարաթը ճանիպինտէն քէմալը նէզաքէթլէ գապուլ օլունտը իսէ տէ, արթըգ քէնտիսինէ պիր պէհատըրը միլլի նազարըլէ պագըլմազ իտի:

Միւմաիլէյհ 1498 թարիսինտէ իւչիւնճիւ տէֆ՛ա օլարագ եօլա չըգըպ, ասըլ գարայա պու քէրրէ միւվասէլէթ էյլէտի: Էվվէլքի ի-

քի սէյյահաթընտա Գուպա, Հայիթի, Ճամաիգա, Փօրթօ Րիգօ վէ սա՛իլ պէօյիւք վէ քիւչիւք ատալարը զիյարէթ էյլէմիշ իտիյսէ տէ, պու քէրրէ ճէնուպի Ամէրիգատա Արիւնօգօ ըրմաղընըն միւնսապը եանլարընտա գարայա չըգտը: Պու տէֆ՛ա Գօլժմպօս 'ալէյհինտէ իսփանիայա կէօնտէրիլէն իթթիհամնամէլէր օլ գատար շէտիա իտի քի, գօմիսէր սըֆէթիլէ իճրա ի թահգիգաթ իչիւն Պօպատիլլա նամ զաթ ճանիպի գրալիտէն Ամէրիգայա կէօնտէրիլտի: Պօպատիլլա Գօլժմպօս իլէ իքի պիրատէրլէրինի տէրտէսթ էտիպ էլլէրինի քէլէպչէյէ վուրարագ թահթ էլ հըֆղ իսփանիայա կէօնտէրտի: Գօլժմպօսըն տիւչար օլտըղը պու մէզալիմ իսփանիատա իչիտիլտիլինտէ 'ազիմ հէյէճանը մուճիպ օլուպ, միւվասէլէթինտէ անիտէ սալը վէրիլտի: Վէ լաքին սէլահիլէթ ու ըիւթպէսի քէնտինէ ի՛ատէ օլունմատը: Միւմաիլէյհ 1502 թարիսինտէ տէօրտիւնճիւ տէֆ՛ա օլարագ Եէնի Տիւնեայա կիթտի իսէ տէ, 'էօմրիւնիւն սօն սէնէլէրինի ահ ու վահ իլէ կէչիւրտի: Պօպատիլլա չօգ կէչմէզտէն 'ազլ, վէ պէրա ի իսթիլթագ իսփանիայա 'ավտէթի էմր օլունարագ, տէնիզաէ զուհուր էտէն պիր ֆուրթու նա էսնասընտա հէմ քէնտիսի վէ հէմ տախի մա՛իլէթի էրքեանը թէլէֆ օլտուլար:

Միւ՛ելրիկներտէն գըսմը 'ազէմի Գօլժմպօս
 սըն նէճիպ մէշրէպ պիր դաթ օլտըղընը գա-
 պուլտէ միւթթէհիտ տիրէր: Վաշինկթօն իր-
 վինկին հիւքմիւնճէ, միւմաիլէյհին ախլագընը
 լէքէտար էտէն պաշըճա խուսուս Տին ի Մէ-
 սիհիյի գապուլ էթմէլէրի պապընտա Ամէրի-
 գա եէլլիլէրինի թէտապիր ի շէտիտէ իլէ իճ-
 պար, վէ դարընը գօտըղլարընտա անլէրի է-
 սիր կիպի ֆիւրուլթ էթմէսի օլմուշ արը:
 Փրէսգօթ միւմաիլէյհի հագգընտա "Գօլժմպօս
 սըն ախլագընտա պիր թէք լէքէ պիլէ պուլ-
 մագ միւշքիլ տիր," տէյօր: Պու ճիւմլէ իլէ
 պէրապէր, շունը տախի ի'լպվէ էթմէլիյիզ
 քի Գօլժմպօսըն պու սէնէ մէվգի'ի ինթիշարա
 վազ' օլունան պիր թէրճէմէ ի հալինտէ միւ-
 մաիլէյհի հագգընտա օլ գատար միւսա'իտ
 պիր լիսան գուլլանըմտըգտան մա'տա, Ա-
 մէրիգանըն քեաշիֆի հալինտէ պու անէ տէ-
 յին հա'իզ պուլունտըղը 'իզգէթին ճիտտէն
 սա'իրլէրէ 'ա'իտ օլտըղը պէյան էտիրիլշ տիր:
 Պիղլմ գաննըմըզճա, 400 սէնէ կիպի պիր
 միւտտէթ ի մէտիտէ միւրուրինտէն սօնկրա
 պու պապտէ պու գատար ուզուն միւտաէթ
 պիւթիւն միւթէմէտտին 'ալէմին ալտանտը-
 զընը միւպէյյին ու միւսպիթ պիր կէօնա
 էվրագ պուլունամագ:

Գօլժմպօսըն մուվաֆիպագիլէթինտէն սօնկ-

րա պա'ղը իսփանիալըլար տախի պիր դաշ
 տէֆ'ա եօլճուլըգ էտէրէք անըն պաշլատըղը
 իշի իլէրի կէթիւրտուլէր, վէ իսփանիանըն
 հիմայէսինի Եհնի Տիւնեանըն պիր պէօիւք
 գըսմը իւզէրինէ թէվիթ' էլլէտիլէր: Պու իլէ
 թէշէպպիւս էտէնլէր արասընտա մէշուօր օ-
 լանլարտան պիրի Օհէտա իտի: Պու գաթ ի-
 քինճի սէյյահաթը էսնասընտա Գօլժմպօսա
 րէֆագաթ, վէ պիրինճիսի 1499 թարիխինտէ
 օլարագ իւշ տէֆ'ա թահթ ը ըիյասէթինտէ
 պիր գաֆիլէ իլէ Ամէրիգայա սէյյահաթ էթ-
 միշ իտի: Իքինճի գաթ էվվէլա Գօլժմպօսըն,
 սանիյէն Օհէտանըն մա'իլէթինտէ վէ լաքին
 պա'տէհու 1500 թարիխինտէ այրըճա պիր
 գաֆիլէ իլէ կիտէն Նիգուէզա իտի: 1513
 թարիխինտէ Պահը Մուհիթ ի Քէպիրի քէշֆ
 էտէն Պալպօս, վէ 1513 թարիխինտէ շիմտի-
 քի Միւթթէհիտէ ի Ամէրիգանըն ճէնուպ ի
 շարգ ճիհէթինէ սիւշէն Ֆլօրիտա Նիմճէղի-
 րէսինի պուլան Փօնդա տա լէօն տախի Գօ-
 լժմպօսա րէֆագաթ էթմիլլէր տիր: 1518
 թարիխինտէ իլք տէֆ'ա օլարագ Մէքսիգօյը
 իշղալ էտէն Գօրթէս իլէ 1524 սէնէսինտէ
 Փէրույը իշղալ էլլէյէն Փիղարրօ սօնկրատան
 քէսպ ի իթիհար էթմիլլ գէվաթ տըր:

Եհնի տիւնեանըն քէնտի իսմիլլէ Ամէրիգա
 թէսմիլլէ օլունտըղը Ամէրիկօ վէսիուշի նամ

Իթարիայը կէմիճի իւք տէֆ'ա օլարագ 1499
 Թարիխինտէ Օգիանօսը գաթ' էթմիչ, վէ պունտան իքի սէնէ սօնկրա փօր-
 Թուկիզ Գրայընըն խըամէթինէ կիրէրէք,
 1500 Թարիխինտէ Գապրալ նամ փօրթու-
 կիզլի գօմանտանըն քէչֆ էթտիլի Պրազիլէ
 'ազիմէթ էտէն իքի գաֆիլէյէ տախի ըէֆա-
 գաթ էյլէմիչ տիր: Պրազիլ փօրթուկիզ թա-
 րաֆընտան ըէամէն 1547 Թարիխինտէ զապթ-
 ու թէմէլլուք էտիլիպ, պա'տէհու իսփանիա-
 յա, պա'տէհու Ֆիլէմէնքէ, վէ լաքին 1634
 Թարիխինտէ պէ թէքրար փօրթուկիզէ կէչ-
 միչ տիր:

Ճօն ֆէպըթ իլէ օղլու Սէպասթիան վէնէ-
 տիքլի իտիյսէլէր տէ, իւք տէֆ'ա օլարագ
 1497 Թարիխինտէ Ինկիլթէրրա Գրայընըն հի-
 մայէսիյլէ Օգիանօսը գաթ' էյլէտիլէր: Վէ
 լաքին Սէպասթիան պա'տէհու իսփանիա
 Գրայընըն խըամէթինէ կիրտի: Ֆրանսըզլար
 Գանատայը 1534 Թարիխինտէ զապթ, վէ
 Ինկիլթէր իւք տէֆ'ա օլարագ 1607 Թարի-
 խինտէ Սմէրիգայա հիճրէթ էթմիչլէր տիր:

Եօգարըտա զիքրլէրի կէչմիչ օլան իսփան-
 եօլ, փօրթուկիզ, Ֆրանսըզ վէ Ինկիլթէրտէն
 մա'տա, Ֆիլէմէնքիլէրլէ իավէճիլլէր տախի
 Եէնի Տիւնեատա պիրէր հիսսէյէ մալիք օլ-
 մուչլար իտի: Ֆիլէմէնքիլլէր 1623 Թարիխին-

տէ Հըտսըն ըրմաղը միւնսապընտա վազը' ա-
 տատա պիր միւսթէմէքեթաթ թէ'սիս իլէ օլ
 մահալէ Եէնի Ամսթէրտամ նամընը վէրտի-
 լէր: Ինկիլթէր քէնտիլէրէ 'ա'իտ օլտըղընը
 իտտի'ա էթտիքլէրինտէն, մահալ ը մէգքիւր
 1664 Թարիխինտէ Ինկիլզ Գրայը ճանիպին-
 տէն պիրատէրի Եօրգ Տուգասընա հիպա է-
 տիլտի: Մահալ ը մէգքիւր 'այնի սէնէ զար-
 ֆընտա պիր Ինկիլզ տօնանմտը մա'րիֆէ-
 թիլլէ Ֆիլէմէնքիլլէրտէն զապթ, վէ Նիւ-
 Եօրգ թէամիլլէ օլունտը: Շիմալի Սմէրիգատա
 իավէճիլլէրին հիմայէսի թահթընտա օլան
 սէմթլէր տախի Ինկիլթէրին էլինէ կէչտի:
 Ֆագաթ էրթէսի 'ասրտա Ինկիլթէր տահա
 ճէսիմ արազիլէ մալիք օլտուլար: Ինկիլզ վէ
 Ֆրանսըզ միւսթէմէքեթաթ պէյնինտէ խայը
 միւտտէթ մուհարէպէ վուզու' պուլմուչ իսէ
 տէ, 'Սմէրիգա ճիպըալթարը' թա'պիր օ-
 լունմըլ օլան Գուէպէք շէհրինին 1759 Թարի-
 խինտէ Ինկիլթէրին եէտ ի թէսարրուֆընա
 կէչմէսիլլէ մուհարէպէ խիթամ պուլմուչ
 տըր: Լօնտրատա վազը' վէսթմինսթըր ուլու-
 քիլիսէսինտէ էն պէօլիւք եատիկեարըարտան
 պիրի' կէճէլէյին իւսթ թարաֆընտաքի տա-
 զա չըղըպ տա հիւճում իլէ Գուէպէք շէհրի-
 նի զապթ էտէն վէ լաքին էսնա ի մուհարէ-
 պէտէ ալտըղը եարատան միւթէ'էսսիրէն էօ-

լէն ճէն. վօլֆըն նամընա ըէքզ օլունմը
 արը : ֆուէպէք շէհրինին ալընմասըլա ֆրան-
 սա պիւթիւն Գանաաայը ինկիլթէրրայա թէր-
 քէ մէճպուր օլաու :

1770 թարիխինտէ սայքի պիւթին Ամէրի-
 գա գըթ'ասը իւշ էվրօփա տէվլէթինին
 թահթը հիմայէսինտէ, վէ Շիմալի Ամէրիգա-
 նըն պէօյիւք փայը ինկիլթէրրանըն եէտ ի
 թասարուֆընտա իտի : Մէքսիգօ, Մէրքէզի
 Ամէրիգա վէ Պրազիլտէն մա'տա պիւթիւն
 ճէնուպի Ամէրիգա իսփանիայա, Պրազիլ իսէ
 ֆօթուկիգէ 'ա'լա իտի : 1815նճի 'ասըն սօն-
 լանընտա Շիմալի Ամէրիգանըն շիմալ ի զարպ
 ճիհէթինտէ վազը' վէ շիմտի Ալասգա նա-
 մըլլէ մա'լիւմ' վասի' արազի Բուսիա թարա-
 ֆընտան իշղալ օլունար : իշպու միւսթէմլէ-
 քեաթտան չօղը 1775 թարիխինտէն ի'թիպա-
 րէն էվրօփա տէվլէթլէրինին էլինտէն ալըն-
 արը : ինկիլդ միւսթէմլէքեաթը 1783 թարի-
 խինտէ այրը հիւքիւմէթ օլունտու : վէ լաքին
 գանուըն էսասի օլ վազթ Միւթթէհիտէ ի
 Ամէրիգայը թէրքիպ էտէն 13 էյալէթլէր թա-
 րաֆընտան 1789 թարիխինտէ գապուլ, վէ
 ճէն. վաշինկթօն իք տէֆ'ա օլարագ ըիյա-
 սէթէ ինթիխապ օլունտը : ճէնուպի Ամէրի-
 գատաքի իսփանիա միւսթէմլէքեաթընտան օ-
 լան վէ շիմտի Արժէնթին ճիւմհուրիյէթի տէ-

նիլէն Պուէնսու Այրէս 1812 թարիխինտէ, Չիլի
 1817տէ վէ վէնէգուէլլա 1819 թարիխինտէ
 իսփանեօլլարը տիյարտան թարա էյլէտիլէր :
 ճէնուպի Ամէրիգատա սօն միւսթէմլէքեաթը
 օլան Պօլիվիա իսփանիանըն էլինտէն 1824
 թարիխինտէ չըգտը : Մէքսիգօ տախի 1821
 սէնէսինտէ իսփանեօլլարը թարա իլէ այրը
 հիւքիւմէթ թէշքիլ էթտի : ֆօթուկիլ իս-
 նէտանը հիւքմտարիսինին 1807 թարիխինտէ
 Պրազիլի մագարըը հիւքիւմէթ իթթիխազ
 էյլէմէսիլլէ վէ 1822 թարիխինտէ Պրազիլին
 թէֆրիգի ի'լան օլունմասըլա Պրազիլ ֆօթ-
 թուկիլին եէտ ի թէսարուֆընտան չըգմըշ
 իտի :

Շիմտիքի հալտէ Ամէրիգա գարասընտա
 ճէսիմ միւսթէմլէքեաթը օլան եէք էվրօփա
 տէվլէթի ինկիլթէրրա արը : Նիւֆատուալանտ
 իլէ պէրապէր Ամէրիգա ի Շիմալի ի ինկիլդի
 սայքի 3½ միլիոն միւրէպպա' միլ վիւս'աթըն-
 տա իսէ տէ, էհալիսի անճագ պէշ միլեօն նու-
 ֆուստան 'իպարէթ օլուպ, մէմլէքէթին պիր
 պէօյիւք փայը տախի իգլիմինին փէք սօղուգ
 օլմասընտան նաշի իգամէթէ սալիհ տէլիլ
 տիր : Գանատա վալիսի ինկիլթէրրա Գրալիչա-
 սը ճանիպլինտէն թա'յին օլունուր իսէ տէ,
 Գանատալլար քէնտի գանուընարընը քէնտի-
 լէրի վազ' էթտիքլէրինտէն, այրը հիւքիւմէթ

տիրէր: Շիմտիքի հալոտէ Գանատալըլար ինկիլթէրրա տէվլէթի հիմայէսի թահթընտա գալմաղը քէնտիլէրճէ մուվաֆըզը մէնֆա'աթ պուլույօրլար: Շիմալի Ամէրիգա գարասընըն մա'պագի գըսմը Մէմալիքի Միւթթէհիտէ ի Ամէրիգա վէ Մէքսիգօ ճիւմհուրիյէթլէրիյէ Մէրքէզի Ամէրիգատա քեա'ին պէշ քիւչիւք ճիւմհուրիյէթլէրէ միւնգասիմ տիր: Մէմալիքի Միւթթէհիտէ ի Ամէրիգա 1867 թարիխինտէ Ալասգայը Բուսիատան սաթուն ալմը տըր:

Ճէնուպի Ամէրիգատա կիյանա նամըլլա մա'լիւմ օլան գըթ'ա իւչէ միւնգասիմ օլուպ, ագսամընտան պիրի ինկիլթէրրայա, տիկէրի Ֆրանսայա վէ իւչիւնճիւսիւ Ֆիլէմէնքէ 'ա'իտ տիր: Ֆազաթ պիւթիւն կիյանա Ճէնուպի Ամէրիգանըն 40տա պիր գըսմը պիլէ օլմայըպ, գըթ'ա ի մէզքիւրէնին մա'պագիսի 10 ճիւմհուրիյէթլէրէ միւնգասիմ տիր քի, վիւս'աթ ճիհէթիյէ Պրազիլ սայքի տիկէր 9 ճիւմհուրիյէթլէրին քեաֆֆէսինէ միւսավի տիր: Շիմտի Ամէրիգատա ֆօրթուկիզին հիչ հիսսէսի եօգ տըր: Իսփանիա գըթ'ա ի մէզքիւրէտէ իւչ 'ասը գատար հիսսէյէ մալիք օլտըգտան սօնկրա գարատաքի հիսսէսի էլինտէն ալընմը վէ շիմտի անճագ Գուպա վէ ֆօրթօ Բիգօ ատալարը թահթը հիմայէսինտէ պու-

լունմը տըր: Ֆրանսանըն հիմայէսի թահթընտա տախի կիյանատաքի հիսսէսինտէն մա'տա պիր գաչ ուֆադ ատա պուլունուպ, պունլարըն արասընտա իսէ անճագ կուստէլուփ վէ Մարթինիք ատալարը հա'իզ ի էհէմմիյէթ տիրէր: Ալթը էհէմմիյէթսիզ ատալար ֆօրթուկիզին վէ իւչ ատա տախի Տանիմարգանըն հիմայէսի թահթընտա օլուպ, Տանիմարգա Ղրուէնլանտըն գապիլ ի սիւքնա օլան պիր քիւչիւք գըսմընըն տախի քէնտինէ 'ա'իտիյէթինի իտտի'ա էթմէքտէ տիր: Ինկիլթէրրանըն թահթը հիմայէսինտէ տահա չօգ ատալար վար իսէ տէ, Գանատա եագընընտա օլանլար միւսթէսնա օլարագ մա'պագիսինտէն եալընըզ ճամաիգա վէ Թրինիտատա հա'իզ ի էհէմմիյէթ օլաճագ գատար պէօյիւք տիրէր:

Իշթէ Ամէրիգանըն անվալը սիյասիյէ ի հազըրէսի պունտան 'իպատէթ տիր: Գըթ'ա ի մէզքիւրէ ճիւմհուրիյէթլէր մէմէքէթի տիր, զիրա Ամէրիգա ի Շիմալի ի ինկիլզի տախի մուսթարիյէթ ի իտարէ ճիհէթիյէ հէման ճիւմհուրիյէթլէր գատար իմթիյազաթ կէօնէնմէքտէ տիր: Տիկէր պիր խուսուս տախի վար քի Ամէրիգա իրիսթիյան մէմալիքտէն միւրէքքէպ տիր: Էթէտէ պէրիտէ տահա իրիսթիյանլըղը իսմէն գապուլ էթ-

մէմիշ թէք թիւք եերլի 'աշիրէթլէր վար
 իսէ տէ, անլէր տախի կիթտիքճէ աղաւմագ-
 տա տըրլար: Օրատա խորիթիյանլըգտան մա'
 տա մունթագամ պիր մէզհէպ եօգ տըր: Տին
 ի Մէսիհի Ամէրիգանըն պա'զը գըսմարընտա
 հէնուզ թէ" սիրաթ ը 'ալիյէսինի իզհար էթ-
 միշ տէյիլ իսէ տէ, սա"իր ճիհէթլէրինտէ էն
 փարլագ մէտէսիյէթին էսասընը թէշքիլ էթ-
 մէքտէ տիր:

Շայան ը տիգգաթ պիր տիկէր խուսուս
 տախի պիւթիւն Ամէրիգա գըթ'ասընտա եա
 ինկիլզ վէ եա տա իսփանեօլ լիսանը թէշ-
 քէլլիմ օլունմասը տըր: Շիմալի Ամէրիգատա
 ինկիլզ լիսանը սէօյլէնիլտիյի կիպի, Մէքսի-
 գօտա, Մէրքէզի Ամէրիգատա վէ պիւթիւն
 ճէնուպի Ամէրիգատա լիսան ը 'ումուսի եա
 իսփանեօլճա եա տա անա փէք պէնկզէր օ-
 լան փօրթուկիզճէ տիր: Ամէրիգանըն իսփան-
 եօլ լիսանը սէօյլէնիլէն գըսմը հէնուզ պէնի
 պէշէրին սա'ատէթ ի հալինէ' մէվատտը մա'
 տէնիյէ վէ սա"իր մահսուլաթ ը թապի'իյէ
 պախշընտան պաշգա պիր սուրէթլէ մէտար
 օլմամըշ տըր:

Ինկիլզլէրին Ամէրիգատա միւսթէմէքեաթ
 թէ" սիա էթմէսինտէն հուսուլէ կէլէն պաշ-
 րճա սէմէրէ Միւթթէհիտէ ի Ամէրիգա
 ճիւմհուրիյէթի օլուպ, էլ եէվմ 65 միլեօն

նուֆուս էհայիտէն 'իպարէթ վէ հայրէթէն-
 կիլ սիւր'աթլա արթմագտա օլան պիր միլ-
 լէթ տիր: Ամէրիգայա իլք տէֆ'ա հիճրէթ
 էտէն ինկիլզլէր պունտան 185 սէնէ էվլէլ գա-
 ղայա այագ պասմըլար տըր: Շիմաի Մէմալիք ի
 Միւթթէհիտէ ի Ամէրիգատա սէքէնէսի պիր
 միլեօն նուֆուստան զիյատէ օլան 3, վէ սէքէ-
 նէսի 100,000 նուֆուստան զիյատէ օլան 26 շէհր
 վար տըր: Ամէրիգա' նըսֆը քիւրէ ի շարգինին
 ումուրը սիյասիյէսինէ միւստախէլէտէն շէքին-
 մէքէ պէրապէր, իլթիլրա'աթը, թիճարէթի վէ
 թէրագգիյաթը իլէ տիւնեանըն թէգատաիւ-
 մինէ խայրճա մէտար օլմուշ տըր: Մէմէքէթ ի
 մէզքիւրէ հատտէն զիյատէ գալապալըգըլ օ-
 լան Էվրօփատան հիճրէթ էտէն պինլէրճէ վէ
 միլեօնլարճա քիմնէլէրէ իլթիճակեաճ օլմուշ,
 զըթլըք եըլարընտա գահթզէտէկեանըն զա-
 ղուրէթինի թախֆիլի իշիւն պի հուտուտ թար-
 լալարընտան պօլ պուզտայ կէօնտէրմիշ, վէ
 նըսֆը քիւրէ ի շարգի մահսուլաթընըն չօղը-
 նա քեարըլ պիր ըէվաճկեաճ օլմուշ տըր:

Ամէրիգանըն քէշֆի տօլայըտան տախի
 խայրը մէնֆա'աթը մուճիպ օլմուշ տըր քի
 իղահը կիւճճէ, վէ լաքին էհէմիլիյէթ ի 'ազի-
 մէյի հա"իլ տիրլէր: Գըթ'աի մէզքիւրէնին
 քէշֆիլիյէ տիւնեանըն էվլէլքինտէն խայրճա
 զէնկիլնլէնտիյինէ, վէ պէնի պէշէրին սա'ա-

տէթի հալ, վէ թերագգիյաթ թարիգինտէ
ֆարսախ ֆարսախ իլերի կիթտիյինէ շիւպհէ
եօգ տըր: Պինա՞նն 'ալէյհ, Սմերիգանըն քէշ-
ֆի թարիխի ինսանինին էն պէօյիւք վազը՛ա-
լարընտան պիրի 'ատտ օլունարագ թէզքիր ու
թէքրիմ էյլէմէք էզ հէր ճիհէթ միւնասիպ
տիր:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0594349

